

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

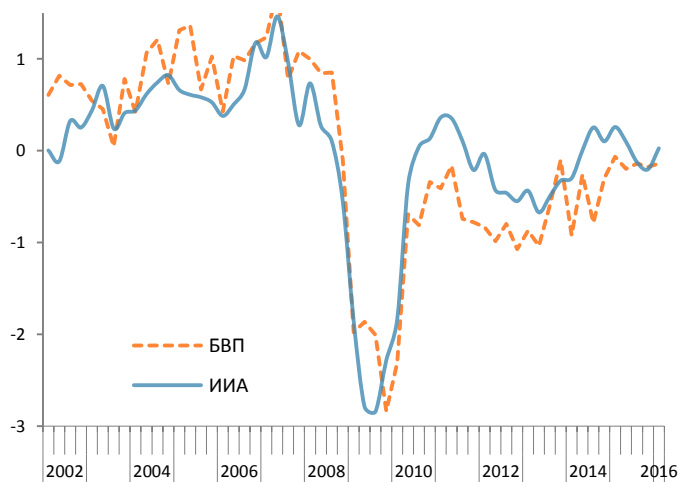
Бр. 2 / 2016 г.

ISSN 2367-4741

Индикатор на икономическата активност в България през първото тримесечие на 2016 г.

През първото тримесечие на 2016 г. ИИА се повиши до стойност, близка до 0, след като през предходните две тримесечия беше отрицателен. За това допринесе преди всичко подобрението на цикличната позиция на икономиката. Дългосрочният компонент също оказва благоприятно влияние, като отбеляза положителна стойност за второ поредно тримесечие и продължи да отразява нарасналия потенциал за растеж на икономиката.

ИИА и реален растеж на БВП*

*С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

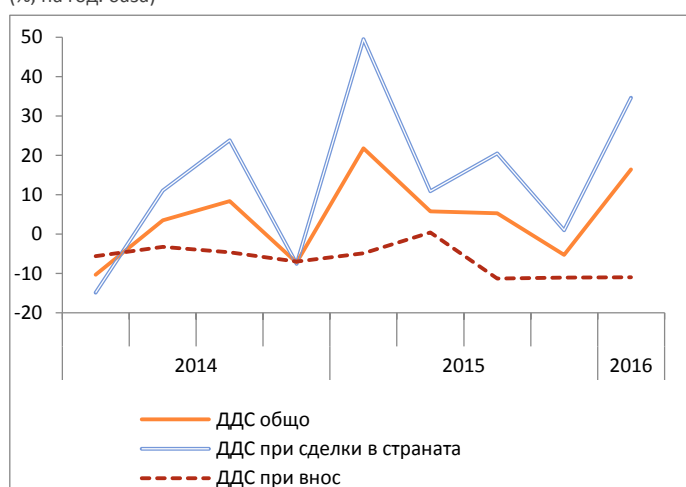
През разглеждания период посоката на изменение на ИИА беше сходна с динамиката на БВП в реално изражение, която също отбеляза слабо ускорение спрямо предходните три месеца. Реалният растеж на БВП достигна 3% и беше формиран в по-голяма степен от вътрешното търсене, което имаше принос от 2.1 пр.п. Съвкупното влияние на външното търсене отслабна през първите три месеца на годината, като и двата компонента на нетния износ отбелязаха побавен реален темп на нарастване на годишна база. Последното не успя да компенсира тенденцията на понижение в цените, което се отрази в спад на износа и вноса на стоки и услуги в номинално изражение. Тези развития бяха обусловени преди всичко от негативната динамика при вноса и износа на стоки от трети страни, докато търсенето на стоки от и към страните от ЕС остана положително.

Сред променливите, включени в ИИА, приходите от ДДС имаха отчетливо най-голямо влияние за повишението на индикатора на икономическата активност в страната през първите три месеца на 2016 г. Подобрението в тяхната циклична позиция беше подкрепено от нарасналото индивидуално потребление, което се отрази в по-високи постъпления от ДДС при сделки в страната, докато приходите от ДДС от внос се понижиха. За намалението на вноса на стоки от трети страни допринесе както цикличния спад в цената на

суровия петрол на международните пазари, така и намалението на внесените количества при определени групи стоки. Най-голям принос за номиналното понижение на вноса на стоки от трети страни имаше групата *минерални горива, масла и подобни продукти*, която формира около 25% от общия внос от трети страни през първите три месеца на 2016 г.

Приходи от ДДС по компоненти в номинално изражение

(%, на год. база)

Източник: МФ

Цикличният компонент на БВП на ЕС 28 се повиши през първите три месеца на 2016 г. и това кореспондираше с подобрените оценки за осигуреността на българската промишленост с поръчки, както и с благоприятните очаквания за динамиката на продажните цени и на заетостта в сектора. Макар че натоварването на производствените мощности отбеляза слабо намаление на годишна база, показателят достигна дългосрочната си 10-годишна средна стойност и подкрепи производствената активност в страната. Цикличният компонент на индекса на индустриално производство се увеличи и беше сред основните фактори за общото нарастване на ИИА през първото тримесечие на годината. С увеличени обеми на оборота се характеризираха както отраслите, произвеждащи за вътрешния пазар, така и голяма част от

експортно-ориентираните дейности на икономиката¹. Преобладаващата част от отраслите, произвеждащи за износ, отбелязаха реално повишение в произведената продукция и това съответстваше на данните за изнесените количества по основни групи стоки към търговските партньори от ЕС². Негативната тенденция при международните цени на неенергийните суровини се отрази най-вече при *производството на основни метали*, където намалението на цените на производител за външните пазари беше съпроводено и със спад в реалните обеми на продукцията.

С повишение на цикличната позиция се характеризираха и показателите от финансовия сектор, подкрепени от ускореното понижение на лихвения процент по дългосрочни кредити в лева и запазването на двуцифрения реален растеж на паричния агрегат M1.

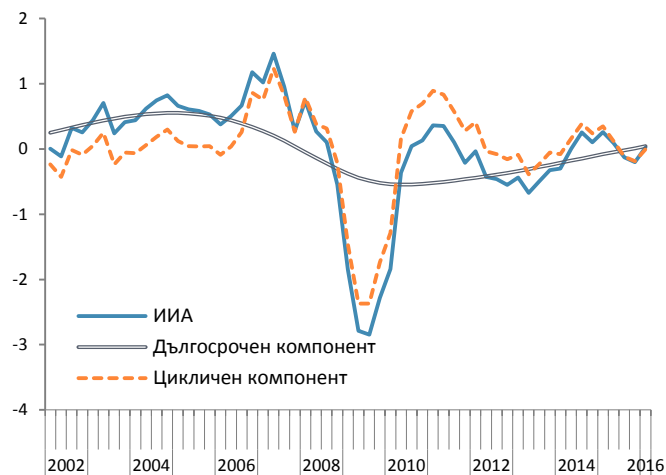
Краткосрочните показатели за бизнес активността в търговията на дребно и строителството също подкрепиха подобрените оценки за цикличната позиция на икономиката, въпреки че имаха разнопосочна динамика през първите три месеца на 2016 г. Докато растежът на потреблението се отрази в повишение на индекса на оборота в търговията на дребно, индексът на строителната продукция отбеляза спад на годишна база, повлиян както от понижението при сградното строителство, така и от намалението на гражданското/инженерното строителство, след ускореното усвояване на средства от Европейските фондове през 2015 г.

¹ Въз основа на данните на НСИ за индексите на оборота на вътрешния и международния пазар в промишлеността, дефлирани със съответните индекси на цени на производител.

² Въз основа на данните на НСИ за износа по Стандартната външнотърговска класификация и индексите на цените на износа по групи стоки.

През първото тримесечие на 2016 г. цикличното развитие беше водещо за нарастването на общата икономическа активност в страната, но всички променливи, включени в ИИА допринесоха и за увеличението на потенциала за растеж на икономиката. Те успяха да преодолеят спада на дългосрочните си компоненти в периода след началото на икономическата криза и възстановиха нивата им от края на 2007 – началото на 2008 г., което отразява нарасналите фундаментални възможности за растеж на икономиката.

ИИА по компоненти

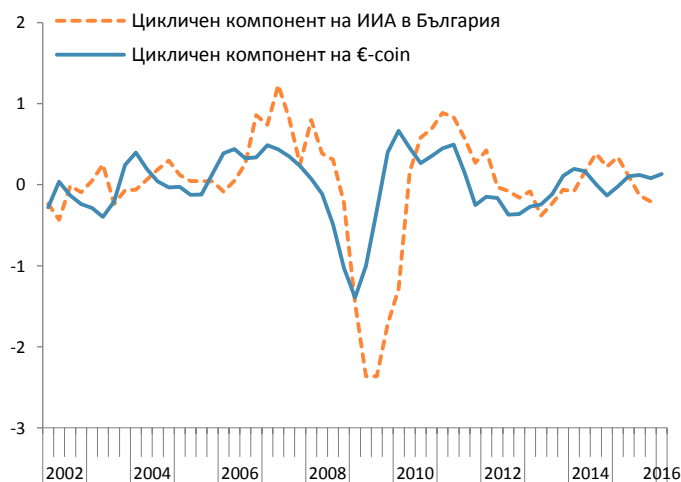

Източник: МФ

Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

Цикличното развитие на българската икономика е в голяма степен синхронизирано с бизнес цикъла в еврозоната. Освен това, отклоненията на бизнес цикъла у нас от дългосрочната средна са по-големи в сравнение с цикъла в еврозоната, което е свързано с високата зависимост на българския бизнес цикъл от външната среда. Оценките за степента на зависимост на цикличните колебания в България и бизнес цикъла на еврозоната, представен чрез индикатора €-coin³ показваха, че промените във външната конюнктура се отразяват най-силно върху българската икономика със закъснение от средно две тримесечия. Коефициентът на корелация за периода от първо тримесечие на 2001 г. до първото тримесечие на 2016 г. възлезе на 0.74 и 0.87, с лаг от един и два периода, съответно.

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CERP, МФ

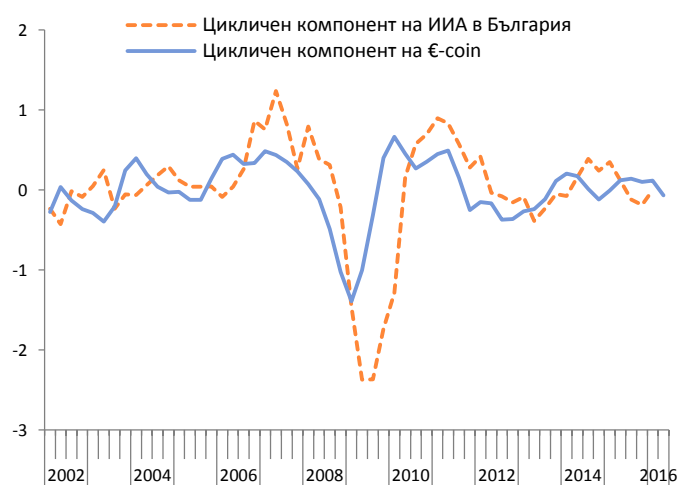
Динамиката на индикатора €-coin в периода от трето тримесечие на 2015 г. до първото тримесечие на 2016 г. се характеризираше с колебания през отделните месеци, но като цяло имаше положителен принос върху цикличната позиция на ИИА през първото тримесечие на 2016 г. Имайки предвид оценената

³ Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната „€-coin“ са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът „€-coin“ изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времевия ред с филтър на Ходрик и Прескот.

степен на синхронизация, най-силно влияние върху цикличния компонент в страната имаха промените през третото тримесечие на 2015 г. Ограничаващ ефект върху цикличния компонент на ИИА оказа отчетеното намаление в стойностите на индикатора €-coin в периода септември-ноември, в резултат от все още ниската инфлация, влошаването на показателите, свързани с развитието на финансовите пазари и ограничената външна търговия. Наблюдаваните негативни развития бяха компенсирани от положителните развития в еврозоната през декември 2015 г., като в края на годината беше регистрирано подобрене в оценките за доверието на бизнеса и потребителите и развитието на пазара на труда. Макар и в по-малка степен, благоприятен ефект върху цикличния компонент на ИИА оказа и текущото развитие на водещия индикатор за еврозоната от началото на 2016 г., когато оценките на предприемачите в индустрията също отчетоха съществено подобрене. През месеците април и май 2016 г., индикаторът €-coin следваше низходящо развитие, което обуслови отрицателната циклична позиция на разглеждания показател. Основните фактори, които повлияха върху европейския бизнес цикъл, бяха свързани със слабото нарастване на цените, намалението на борсовите индекси, и пониската външна търговия. В случай че продължат,

тези тенденции може да окажат най-силен негативен ефект върху цикличната позиция на българската икономика през втората половина на 2016 г. Оценките на предприемачите за настоящата бизнес ситуация в промишлеността и услугите през първите пет месеца на 2016 г. продължиха да се повишават на годишна база, в съответствие с благоприятното развитие на цикличния компонент на ИИА.

Бизнес тенденции в промишлеността и услугите

Източник: НСИ

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВП;
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат M1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-28 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.